



artekale
Euskal Herriko Kale Arteen Elkartea
Asociación de Artes de Calle del País Vasco

KALE ARTEETARAKO ORIENTAZIO-GIDA (Kalea eta bere trikimailuak)

Artekalen jakin badakigu Kale Arteek ekarpena egiten diotela komunitatearen kohe-
sioari, eta kalea sorkuntzarako es-
pazio libre, estetiko eta etiko gisa
ulertzen dugu, irekia, kolektiboa, be-
rezia eta erantzukidea.

Gida hau Kale Arteen sorkuntza-
ren mundu zoragarrian murgildu
nahi duten pertsonentzat aurkezten
dugu. Pilula txiki inspiratzaile baten
modukoa izatea gustatuko litzaiguke,
irekitzen den ate bat bezalakoa.

*Kalea gurea eta zuena da, topagunea
da, ekintza-lekua, irekia, egunerokoa,
lurralde kolektiboa. Espazio publiko
guztien artean publikoena da. Beha-
rrezkoa da, beraz, guztiona eta guz-
tiontzako den zerbait bezala alda-
rrikatzea. Ez dezagun ahaztu kalerik
gabe ez dagoela gizarterik, ezta herri-
tarrik ere. [...]*

*Kale Arteek erantzukizun handia dute
espazio publikoaren esanhiari dago-
kionez, eta horren arabera jokatu be-
har dute. Arte horiek kalea erabiltzea
aukeratzen dute praktika artistiko-
rako espazio bakar gisa. Hau da, dra-
maturgia espazio irekitik idazten edo
eraikitzen da, egungo denboran, batez
ere ekintza artistikoarekin ustekabean
eta kasualitatez topo egiten duten
ikus-entzule ezberdinekin. Izan ere,
kalean zuzeneko arteak egiteko modu
asko daude, milioika aukera drama-
turgiko, baina guztiak kaleen berezi-
tasunetatik eta aukeretatik abiatu-
ta pentsatu behar dira. Arte horiek
errealitatearen antzerkian murgiltzea
aukeratzen dute, eguneroko espazio
batean, zeina eraldatu, aprobetxatu
eta proposamen eszenikoan txertatu
behar den, eta marko bakar, konplexu
eta aberats hori da, hain zuzen ere,
kaleko artistek aukeratzen dutena es-
tetikoki eta etikoki kalean kokatzeko.*

*Itziar Zorita, 2018 (TE VEO EN LA CA-
LLE |BIZI ETA HEZI KALEAN Jardunal-
dien Laburpena)*

Kalerako ikuskizun bat egiteko orduan

Zuzeneko Arteen diziplinek lekua dute kalean, garrantzitsua da kaleak eskaintzen dizkigun aukerak ulertzea. Ikus-entzuleekiko harremanak, formatuek, espazio eszenikoak eta dramaturgiak berezitasun batzuk dituzte, eta horiek kontuan hartu beharko genituzke, edo behintzat, eza-gutu.

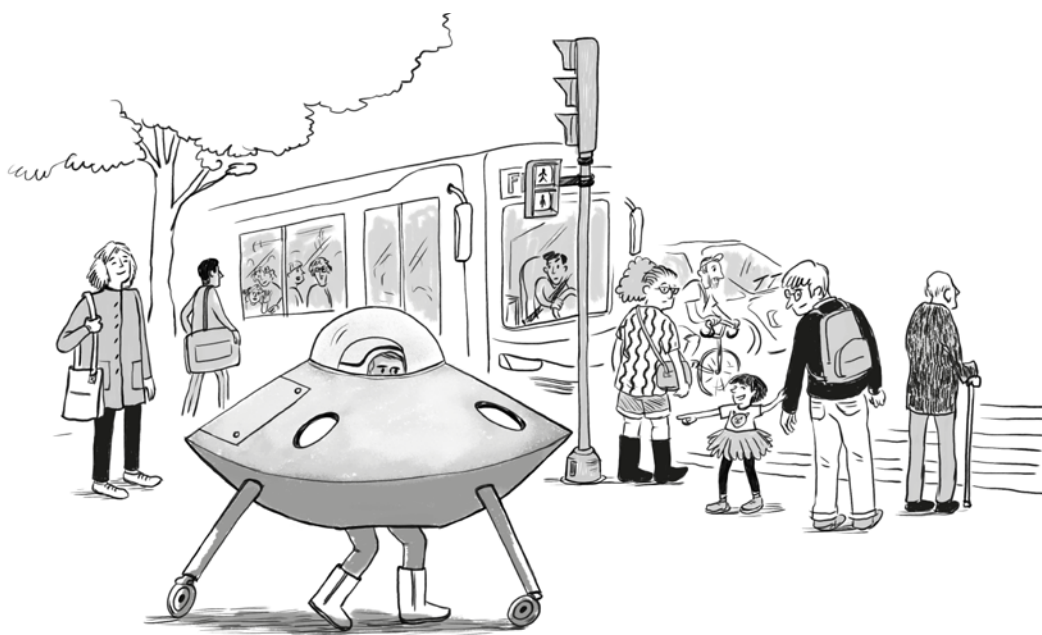
Sorkuntzak kalekoak edo kalean eginak izan daitezke. Zein da desberdintasuna?

Antzezlanaren sortzeko asmoa, aretorako sortzen duzun edo kalerako sortzen duzun, kalearen ezaugarriak kontuan hartzen dituzun edo ez.

Eszenatokia jartzen baduzu, ikusleak italiar erara kokatzen badituzu, lino-leuma... “kale antzoki” bat muntatzen duzu; espaziora egokitzen bazara eta bere aukerak aprobetxatzen badituzu, “kale antzerkia” egiten ari zara.

Biak dira baliozkoak, biak “demokratikoak”, baina lehenengoan kaleko magia galtzen duzu aretoaren abantailak aprobetxatu gabe, kaleak ezin-go baititu inoiz eskaini antzoki baten isiltasuna, arreta eta iluntasuna.

Aretoko ikuskizun bat baduzu eta kalera atera nahi baduzu, saio gehi-ago lortzeko, ibilbide luzeagoa emateko, antzerkira joaten ez den jendearengana iristeko... nahikoa litzateke egokitzapen txiki bat egitea, dramaturgia kaleko aukeren arabera birpentsatzea, eta horrek ikuskizunak distira handiagoa izatea eragingo du.



Kaleak ematen dizkigun aukerak

Kalea espazio demokratikoagoa da, eta bertan arteak ondasun komun gisa ikusten eta hautematen dira, kalea espazio publikoa baita, eta ez pribatua; ez dago oztoporik bertara iristeko.

Kaleak ikus-entzule berriak sortzen laguntzen du, ikuskizun bat ikustea pentsatu ez eta ezustean aurkitzen duten pertsonengana iristen da.

Kaleak, adierazpen-gune gisa, artea eta kultura eramateko aukera ematen du antzokirik, kultur etxerik edo

erakusketarako espazio itxirik ez duten herri txikietara.

Kaleak freskotasuna ematen du eta libreago sortzeko bidea ematen digu, bertan aurkitzen ditugun espazioen aniztasunak ematen digun aukera mordoagatik. Berau berraurkitzea, birjabetzea eta birziklatzea ahalbidetzen digu.

Kaleak harreman zuzenagoa eskaintzen digu ikus-entzuleekin; bat-batekotasunak, inprobisazioak, berehalako feedbackak, ustekabeak... gure alde jokatzeko duten leku bat, ikusizuna errepikaezin bihurtuz, non garrantzitsuena hemen eta orain den, eta non ikus-entzuleak ikuskizunaren parte diren modu batera edo bestera.

Kalea bizitza da, etengabeko bilakaerara dago eta une oro harritzen gaitu; hemen eta oraingo errealitatea da, askotariko ikus-entzuleena eta unean uneko ingurunearena.



Dramaturgia

Erabilitako hizkuntza zuzenagoa da. Istorioa, sinpleagoa (horrek ez du esan nahi garrantzi gutxiagokoa denik). Mugimenduak, handiagoak. Eta erritmoa, aretokoa baino azkarragoa.

Garrantzitsua da ikusleari bidaia bat ematea, non interesa une bakoitzean dagoen. Istorio globala, blokeekin, non bloke bakoitzak ere bere esanahia eta interesa duen. Horrela, pasaeran diren ikus-entzuleengana iristeko aukera izango dugu.

Kaleko trikimailuak kalean prestatzen dira, ikus-entzuleekin batera. Trikimailu batek funtziona dezan, fresko egon behar du, prestatu berria. Freskotasan hori kontuan hartu behar da ikuskizuna idazterakoan. Freskotasanak espazioarekin eta ikus-entzuleekin du zerikusia. Hemen eta orain.

Dramaturgia kalean aretoan bezain garrantzitsua da. Ikuskizunaren prozesuak nahi dugun puntura eramane behar ditu ikus-entzuleak.

Garrantzitsua da kalean egiten diren ikuskizunak kalerako pentsatuta egotea. Arkitektura, espazioa eta ikus-entzuleekiko harremana kontuan hartuta.



Harremana ikus-entzuleekin

Kaleko ikuskizunetan, aretoko ikuskizunetan bezala, ikus-entzuleekin topo egiten da. Eta aretoan ez bezala, ikus-entzuleekin harremana hurbilagokoa eta konplizitatezkoa da. Ikus-entzule espontaneoagoak aurkituko ditugu.

Ikus-entzuleek hainbat modutara parte har dezakete ikuskizunean, edo baliteke ez parte hartzea. Bai-

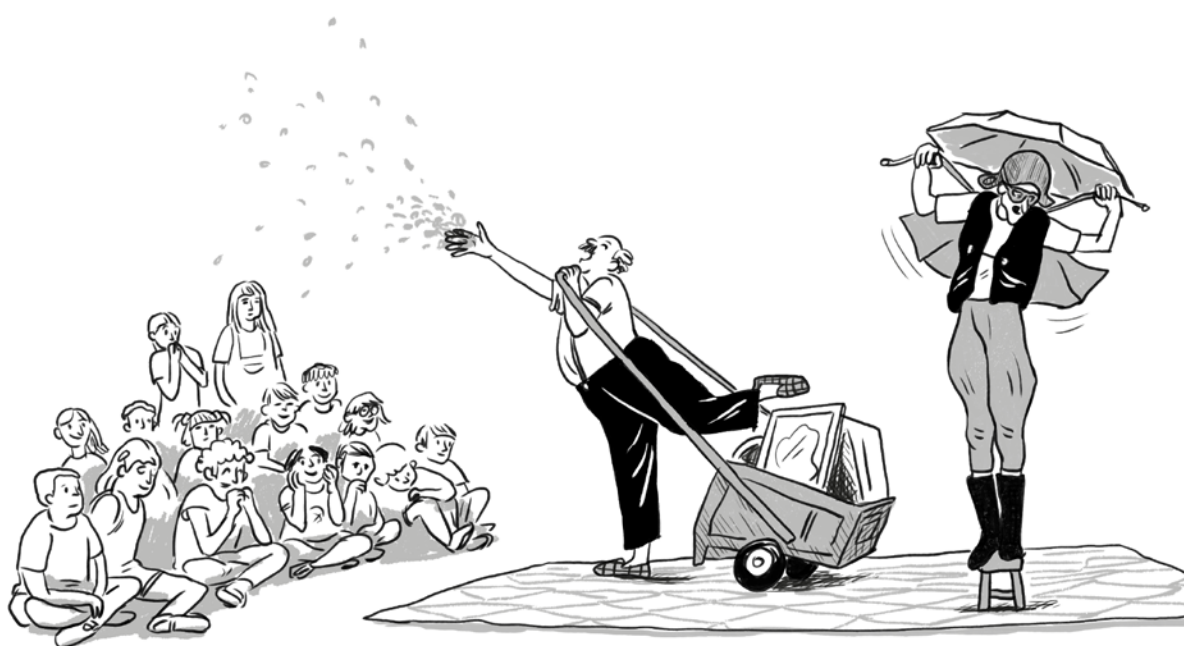
na parte hartzea nahi badugu, proposamen argi batekin izan behar du. Parte hartzean lotura eta gertutasun handiagoa sortzen dira.

Parte-hartzea egin daiteke pertsona boluntarioak, ikus-entzule kolaboratzaileak, ateraz. Edo ikus-entzule behatzaile-kolaboratzaileak izanez, aktibo eta konektatuta mantentzen direnak.

Gogoratu behar da ikus-entzule horiek ikusizko eta soinuizko estimulu asko jasotzen dituztela: ikuskizunaren estimuluak eta, ikuskizunaz gain, kalean daudenak.

Ikus-entzuleek joateko edo geratzeko askatasuna dute.

Badago berehalako feedbacka, freskotasuna eta hemen eta oraina



Formatu posibleak

Ikuskizuna egunez edo gauez izan daiteke. Gauez bada, argiztapen motaren bat eraman behar da; egunez, aldiz, kontuan hartu behar da saioaren orduan eguzkia non egongo den, adibidez, ikus-entzuleak itsutu ez ditzan eta eszena ikusi ahal dezaten.

Tamaina kontuan hartuta, aretoan bezala, formatu txikia, ertaina edo handia daude.

Kontuan hartuta eszenografiaren eta antzezleen antolaera, eta mugitzen diren edo ez, kutxa eszenikoari lotuta ez gaudenez, kalean formatu gehiago ditugu aretoan baino:

Egonkorra

Ikuskizuna espazio eszeniko markatu baten barruan antzetzten da. Eta eszenografia mugi daiteke edo ez, eszenografia egonez gero.

Finkoa

Ikuskizuna espazio eszeniko markatu baten barruan antzetzten da. Eszenografia ez da mugitzen, eszenografia egonez gero.

Ibiltaria

Eszenografia mugitzen da, aktoreekin batera, normalean markatuta dagoen ibilbide batetik. Ikuskizun ibiltariak, dinamikoak eta aktiboak, ikus-entzule gehiagok ikusteko mugitu behar direnak.

Site specific

Kokaleku baterako, espazio jakin baterako, diseinatutako ikuskizuna da, eta horrek interrelazio berezi eta bakarra sortzen du espazioarekin.

Formatu bat baino gehiagorekin edo guztiekin nahasketa egiteko aukera ere badago, baita zuzenean espazioa apaingarririk gabe erabiltzekoa ere.



Espazio eszenikoa

Kalean, aretoan baino errazago, hainbat espazio eszeniko planteatu daitezke, ikus-entzuleak nola antolatzen diren:

360°

Ikus-entzuleek espazio eszenikoa erabat inguratzen dute. Ikuslea norabide guztietan kontuan hartuta gertatzen da ikuskizuna.

180°

Ikus-entzuleak ez daude erabat aurrez aurre. Alboko diagonalak ere sartzen dira, non ikusleak ere badauden. Ikus-entzuleak zirkuluerdian jartzen dira.

Aurrez aurrekoa ez den antolaera

Ikus-entzuleak ez daude ikuskizunaren aurrean eserita, alboetan baizik.

Ikus-entzuleen antolaera ez-ordenatua

Ikus-entzuleak espazioan sakabana-tuta daude, eta ikuskizuna gertatzen da ordenatu gabe, baina bai espazio jakin batean antolatuta dauden ikus-entzuleen artean.

la zirkuluan

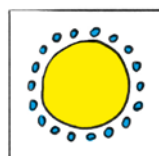
Antzezten duten pertsonentzat sakonera pixka bat utzita. Zirkulu horretako espazio bat erabiltzen da eszenografiak, aktoreen sarrerak eta irteerak egiteko. Zirku klasikoetan erabiltzen den bezala

Lau aldetara

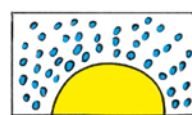
Ikus-entzuleen antolaera zirkularra espazio karratu baten barruan.

Italiar erara

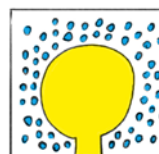
Ikus-entzuleak egongo diren espazioari dagokionez, altueran egon daitekeen espazio batean sortzen da eszena. Espazioa alboetatik eta atzealdetik itxita dago, ikus-entzuleek ikuspegi bakarria izan dezaten



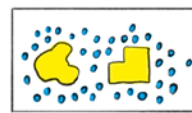
360°



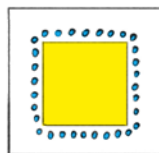
180°



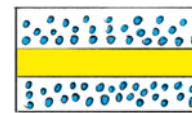
la zirkuluan



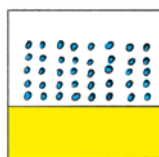
Ikus-entzuleen antolaera ez-ordenatua



Lau aldetara



Aurrez aurrekoa ez den antolaera



Italiar erara

Epilogoa

Honezkerokonturatukozinen Artekalen kaleko ontasunekin maiteminduta bizi garela... baina dena ez da koloretako argiak, kalean lan egiteak muntaketa-jardunaldi luzeagoak eta eszenografia astunagoak ekarri ohi ditu; Espazio publikoaren okupazioa urtetik urtera arau gehiagoren menpe dago, ezin da espazio guztietara sartu, konpainiei paper eta ziurtagiri gehiago eskatzen zaizkie; Ez da beti espazio egoki bat esleitzen antzezpenerako, edukiagatik, tamainagatik edo zaratagatik; Ikus-entzuleak libreak dira, baina batzuetan askatasun hori lo-

tsagabekeria bihurtzen da eta ez dizu ikuskizunaz gozatzen uzten.

Hala ere, merezi digu, alde sozial, ekonomiko eta kulturaletik begiratu-ta askotariko ikus-entzuleei istorioak kontatzeko pribilegioa dugulako; egunerokotasuna inbaditzeko eta horri esanahi berria emateko aukera dugulako. Horrek goratu egiten du lanbidea, eta ikusleari esperientzia paregabea eskaintzeko aukera ematen digu.

KALE ARTEETARAKO ORIENTAZIO-GIDA Artekaleko bazkideen ikaskuntza, ikuspuntu eta parte-hartzearekin sortu da, 2021eko azaroan Erreterian egindako 5. Formakuntza Jardunaldien barruan.

Luze bizi bitez Kale Arteak!

Artekale, 2022 Bilbo.

Ilustrazioak eta diseinua: Josune Urrutia Asua

Gida honetako ilustrazioak konpainia hauen ikuskizunetan inspiratuta daude: Orain-Bi (Mute), Kolektivo Konika (La punta de mi nariz), Zanguango (Al otro lado), Goitibera (Yijaaa!!!), El mono habitado (Primatium).

Bultzatzailea:



Laguntzaileak:

Gipuzkoako
Foru Aldundia
Kultura, Turismo, Gazteria
eta Kirol Departamentua

